

Til energi- og miljøkomiteen

Vi takker for anledning til å delta på høring i anledning komiteens behandling av Statsbudsjettet 2025.

NRK har vist det norske folk at vi bygger ned natur tilsvarende 30 fotballbaner i døgnet. Norske landskapsarkitekters forening (NLA) vil foreslå for energi- og miljøkomiteen å ta initiativ som gjør at vi faktisk og reelt stopper overforbruk og nedbyggingen av natur, og at Stortinget bør vedta verbaler om at regjeringen må utrede system- og regelendringer for å begrense naturtap. Landskapsarkitekter har kompetanse til å møte kombinert klima-, natur- og energikrise, og vi vil gjerne bruke denne kompetansen.

Vi ødsler med areal og natur

NRK har vist at vi i Norge ødsler med arealer og natur. I framtida vil vi bli straffet for dette, på samme måte som vi i dag blir straffet for at generasjoner før oss la elver og bekker i rør under bakken. I dag vet vi at det ikke var så lurt å prøve å kontrollere naturen fullstendig, men at vi burde spille på lag med naturen.

Det er ganske mange kommuner som tenker at de bare tar «litt» natur, og at de har veldig legitime grunner til å gjøre det. Problemet er at alle kommuner tenker akkurat likt. Totalforbruket blir ute av kontroll, og verken fylkeskommuner eller statsforvaltere har tilstrekkelig oversikt over de regionale og nasjonale konsekvensene.

Veldig mange kommuner har lite kompetanse og eller for få ressurser til å håndtere plan- og utviklingsarbeidet i kommunen. Likevel har de mye areal å forvalte og nå også mer ansvar for å tilrettelegge for fornybar energiproduksjon. Det øker presset på arealene – og naturen. I gjennomsnitt har hver kommune i Norge 0,5 stilling på plan- og arealforvaltning. Det er veldig lite og utgjør et betydelig samfunnsproblem

Regjeringen har sagt at klima og natur skal være rammen rundt alt vi gjør. Det spørs om det hjelper at regjeringen *sier* det, uten å lage systemer som sørger for at vi ivaretar naturen bedre. Norske kommuner har allerede vedtatt å øke utbyggingen i Norge med 40%, ifølge Norsk institutt for naturforskning (NINA). Vi skal altså fortsette å bygge ned natur i raskt tempo.

Regjeringen trenger hjelp fra Stortinget, og miljø- og energikomiteen, og Norske landskapsarkitekter er her for å hjelpe dere.

Utvikling bør skje på grå arealer

Norske landskapsarkitekter (NLA) ber komiteen lytte til Klimautvalgets anbefalinger for klimapolitikken mot 2050, ikke minst «JFF-modellen» for hvordan vi bør tenke om arealbruk. Første steg i den modellen er at vi bør **unngå** nedbygging av arealer med natur, og at vi som hovedregel bør bygge på arealer som allerede er i bruk til infrastruktur, bebyggelse, energi, næringsliv gjennom transformasjon og fortetting. Dersom det ikke er mulig å unngå, må nedbygging av arealer og natur begrenses så langt det er mulig og legges til arealer med lite karbonlager (det er masse CO2 som er lagret i jorda, særlig på våre breddegrader). Siste utvei bør være å kompensere for nedbygging ved å restaurere natur et annet område (forbedre).

- NLA ber derfor energi- og miljøkomiteen om å fatte følgende verbalvedtak: **«Stortinget ber regjeringen om å utrede hvilke system- og regelendringer som kan bidra til betydelig redusert forbruk av areal og bedre ivaretagelse av natur.»**

- Dette kan være arealnøytralitet som prinsipp i plan- og bygningsloven, skatt på forbruk av areal, overføre mer ansvar for naturregnskap, arealplanlegging og – forvaltning til fylkeskommunalt nivå eller andre reguleringer som vil insentivere utvikling av allerede grå arealer. Noe som kan ha effekt er å stille krav i lovverket om at nedbygget natur må erstattes med restaurering av natur med tilsvarende størrelse og kvalitet et annet sted. Da skapes et stort insentiv for at nybygging begrenses eller skjer andre steder enn i naturen. Økt satsing på forpliktende avtaler mellom kommuner, fylkeskommuner og staten om areal og transportutvikling i by- og bygder kan også bidra (by- og bygdevekstavtaler).

Stortinget må ta ledelse for å lage et system som ivaretar naturen

Landskapsarkitektene har visjonen og verktøyene som trengs for å skape steder og tettsteder som ikke bare fungerer, men også føles gode å leve i. Og her kommer vi til poenget: Vi trenger ikke bare mer kunnskap, mye av den er på plass. Vi trenger å benytte oss av denne kunnskapen - vi trenger handling. Tiden er inne for å bygge og *bygge om* smartere, grønnere og triveligere. Vi må gi rom for de grønne løsningene som spiller på lag med naturen, som knytter mennesker tettere sammen og som bidrar til et mer bærekraftig samfunn.

Norske landskapsarkitekter mener det pågående arbeidet med et naturregnskap for kommunene er et skritt i rett retning, men ikke nok til å stoppe nedbyggingen av verdifulle landskap og naturmangfold. Midlene som foreslås i statsbudsjettet til naturdata og naturrestaurering er bra, men ikke tilstrekkelig. Vi trenger økt kunnskap og metoder for naturrestaurering, men det beste og billigste for samfunnet er allikevel å unngå nedbygging.

Regjeringen har signert Naturavtalen som sier at vi skal verne og restaurere langt mer natur enn vi gjør i dag. I tillegg er Norge, gjennom den europeiske landskapskonvensjonen, forpliktet til å behandle det norske landskapet som en felles verdi og ressurs for folk, natur og det biologiske mangfold. Disse avtalene må være mer enn blekk på papir - det må omsettes i praktisk politikk. Det holder ikke å håpe at våre 357 kommuner vil ta mer ansvar. Kommunene opererer innenfor rammene som er gitt av staten, og det er disse rammene vi ber Stortinget utforske og endre på.

Vi takker for muligheten til å komme med innspill, og ber komiteen om å vedta et verbalvedtak om at regjeringen må utrede hvilke system- og regelendringer som kan bidra til betydelig redusert forbruk av areal og bedre ivaretagelse av natur, og på den måten ta initiativ som gjør at vi faktisk og reelt kan stoppe overforbruk og nedbygging av natur.